

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ OKUL DENEYİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

Yakup Alper VARİŞ*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, fakülte-okul işbirliği programı çerçevesinde, müzik öğretmeni adaylarının okul deneyimleri sırasında elde ettikleri deneyim ve değerlendirmeleri ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik olarak 30 müzik öğretmeni adayına yarıyılın sonunda okullarda elde ettikleri deneyimlerini yansıtmaları için bir açık uçlu soru yöneltilmiştir. Öğretmen adayların bu soruya verdikleri yazılı cevaplar nitel araştırma teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları müzik öğretmeni adaylarının okul deneyiminin gerekliliği ve önemini kavradıklarını, okulun işleyişi, mevcut yapısı ve uygulama öğretmenini gözleyerek öğretmenlik mesleğine ilişkin teorik bilgilerini uygulamaya dönüştürme fırsatı elde ettiklerini ve fakülte-okul işbirliğinin yeterince sağlanmadığını ortaya koymuştur. Ortaya çıkan sonuçlar ışığında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Okul deneyimi, müzik öğretmeni adayları

PROSPECTIVE MUSIC TEACHERS' VIEWS CONCERNING THE SCHOOL EXPERIENCE

SUMMARY

The aim of this study is to investigate the opinions of prospective music teachers in School Experience course which is taken at the last year of the teacher education program. For this purpose, 30 prospective teachers taking School Experience wrote and submitted one or two-page reflection of their school-based experiences at the end of the semester. Their written responses were examined and analyzed qualitatively. Findings indicate that prospective teachers are well aware of the importance of the school experience, have a chance to transform their theoretical knowledge to empirics by observing the functioning of the school, current structure and practice teacher but the findings also show that faculty-school cooperation does not exist. Proposals are put forward and discussed in the light of the results.

Key words: School experience, prospective music teachers

---

* Yrd.Doç.Dr., Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, yalperv@omu.edu.tr

Bilginin giderek daha çok önem kazandığı, çok hızlı bir değişim ve dönüşümün yaşandığı günümüzde, müzik öğretmenliği eğitiminde nitelik sorununun her zamankinden daha güçlü ve daha yoğun bir biçimde ön plana çıktığı söylenebilir. Müzik öğretmeni yetiştirme sürecinde nitelikli ve donanımlı eğitimcilerin topluma kazandırılması bakımından alanda uygulamalı eğitimin gerekliliği tartışılmaz bir gerçektir. Bu sürecin, öğretim elemanları ve yöneticiler tarafından sürekli gözlenmesi ve değerlendirilmesi büyük bir önem teşkil etmektedir.

Yalın ve özlü anlamıyla “müzik öğretmeni”, “müzik dalında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenimi bitirerek ya da yeterlikleri kazanarak öğretmenlik yapma yetkisini elde etmiş kimse” demektir. Müzik öğretmenliği eğitimi temelde, bireyi, programda ağırlıklı olarak izlediği ve ilerde öğretmenliğini yapacağı müzik dalında öğretmenleştirme sürecidir (Uçan, 2005).

Müzik öğretmenliği eğitimi programları, bireylerin çeşitli yeterlikleri kazanabileceği şekilde düzenlenmektedir. Öğretmen adaylarına, müzik alan bilgisi ve müziksel performans yanı sıra öğretmenlik mesleğinin gereklerini tanıttacak ve öğretme becerilerini kazandıracak dersler de programlarda yer almaktadır. Müzik öğretmenliği mesleğinin ana sütunlarından birisini oluşturan müzik öğretim bilgisi donanımları temelini, kuramsal pedagojik öğrenim yaşantılarıyla oluşturulması hedeflenmektedir. Bunlar, daha sonra okullarda yapılan gözlem, uygulama ve kazanılan deneyimler yoluyla pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Okul uygulamaları, öğrencilerin müziksel, pedagojik ve didaktik öğrenme bileşkelerini yaşama geçirmelerine fırsat vermektedir (Kalyoncu ve Sazak, 2006).

Müzik öğretmeni adayı, eğitim süreci içinde birçok aşamadan geçse de, “Aday Öğretmenlik” aşaması bunların içinde en önemlisini oluşturmaktadır. Aday öğretmenlik sürecinin başlamasıyla, müzik öğretmenliği yaşamına ilk adımlar atılmış olacaktır. Sonuçta aday öğretmene, müzik eğitimi alanında, hem gözleyip öğrenerek, hem de öğretmek bizzat çalışma fırsatı verilebilmekte, bu yolla, daha mezun olmadan alanda deneyim kazanmaya başlamasına olanak sağlanabilmektedir (Verrastro ve Leglar, 1992 Akt: Dündar, 2003).

Fakülte-okul işbirliği programı çerçevesinde düzenlenen öğretmenlik uygulama süreci ve bu süreçte ele alınan Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması dersleri, öğretmen adaylarının kuram ile uygulama arasındaki ilişkiyi anlayıp özümsemesinde köprü vazifesi gören temel bir araç olarak nitelendirilmektedir (Alkan 1991; Giebelhaus ve Bowman, 2002).

Okul Deneyimi, *öğretmenlik uygulamasına hazırlık aşaması olan, öğretmen adayının öğretim uygulamaları ve becerilerini gözlemlemesi için, öğretmenlik mesleğini tanıttıcı nitelikte planlanmış etkinliklerden oluşan bir süreçtir* (Koç ve diğerleri, 1998, s. 5). Okul Deneyimi dersinin amacı; öğretmen adaylarının okul iklimine alışması, okuldaki yapılanmayı kavraması, okul birimlerini tanıması ve öğretmenlik mesleği için gerekli olan bilgi ve beceriyi kazanması olup daha çok gözlem ağırlıklıdır (Kudu ve diğerleri, 2006 Akt: Becit ve diğerleri, 2009).

Müzik öğretmeni yetiştirme sürecinde *Okul Deneyimi* dersi, öğretmen adayının bir sonraki dönem uygulamada göstereceği öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği davranışlara zemin hazırlaması, etkili bir gözlem ve deneyim fırsatı yaratması bakımından vazgeçilmez bir özelliğe sahiptir. Böylesine hassas bir özelliğe sahip olan bu dersin verimliliğinin artırılması nitelikli müzik öğretmenlerinin yetiştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Gözütok (1991), bu dersin verimliliğinin artırılmasının, öğretmen adaylarının bu derste yaşadıklarının ve dersle ilgili tavsiyelerinin dikkate alınmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. (Akt: Dilmaç ve Dilmaç, 2008). Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, okul deneyimi sırasında yaşanan aksaklıkların ortaya konmasına yardımcı olacak ve dersin daha işlevsel hale getirilmesine katkı sağlayacaktır.

Öğretmen yetiştirme konusunda 1997 yılında gerçekleştirilen geniş kapsamlı yeniden yapılanmanın ardından geçen sekiz yılı aşkın bir uygulamadan sonra, 2006-2007 yılında Eğitim Fakültelerine yönelik üçüncü bir düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemenin, 1997-98 yapılanmasını değiştirmek değil, programların güncellenmesi ve modelin aksayan yönlerini düzenlemeye yönelik olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda uygulama ders saatleri yeniden azaltılmıştır. Bunun sebebi olarak uygulama okulu bulmada çeşitli zorlukların yaşanması gösterilmiştir. Mevcut durumda “Okul Deneyimi”, müzik eğitimi anabilim dalları lisans programında 1 saati teorik, 4 saati uygulamalı olan 3 kredilik bir derstir.

Kern (2004) ve Levine (2002), öğretmenlik uygulamalarının; üniversite ile okula ortak bir çalışma zemini oluşturan, öğrenci ve öğretmen aday eğitiminde kaliteyi yükseltmeyi amaçlayan etkinlikleri içeren bir süreç olduğunu belirtmektedirler.

Öğretmen yetiştirme ile ilgili yapılan araştırmaların önemli bir bölümü öğretmenlik kariyerinin başlangıcında öğretim felsefelerinin tanınması ve eğitimsel (pedagojik) becerilerin kazanılması bakımından hizmet öncesi öğretmenlik eğitiminin önemini ortaya koymaktadır. (Carte, Carre ve Bennett, 1993; Committee for the Review of Teaching and Teacher Education, 2003; Darling-Hammond, 2000a; Iredale, 1996; Temmerman, 1997 Akt: Ballantyne, 2003).

Uluslararası alanyazın incelendiğinde, öğretmen adaylarının uygulama okullarında deneyim kazanmaları bakımından gözlem ve uygulama yapmalarının önemini ve bunların öğretmen yetiştirme sürecine olumlu etkilerini ortaya koyan araştırmalara rastlanmaktadır (Beck ve Kosnik, 2002; Brandon, 2000; Brooks, 2006; Burton, 1998; Clift ve Warner, 1986; Halbach, 2000; Tok, 2010; Williams ve Alawiye, 2001). İlgili yurtiçi alanyazın incelendiğinde 1997 yapılandırmasından sonra öğretmen yetiştirilen farklı alanlarda, Okul Deneyimi derslerine yönelik pek çok çalışmanın gerçekleştirildiği anlaşılmıştır (Alakuş, Oral ve Mercin, 2005; Alim, 2007; Bakioğlu, Gürdal ve Berkem, 2000; Boz ve Boz, 2006; Çetin ve Bulut, 2002; Demircioğlu, 2003; Karataş, 2000; Korkmaz ve Akbaşlı, 2001; Köroğlu, Başer ve Güneş, 2000; Oğuz, 2004; Sağlam ve Sağlam, 2004; Sarıtaş, 2007; Şişman ve Acat, 2003; Yılmaz, 2006).

Gökçe ve Demirhan'a göre (2005) öğretmen yetiştirme programlarındaki okul uygulamalarının en önemli işlevi, öğretmenlik mesleğinin tanıtılması ve bu doğrultuda katılımcı işbirliği ile okullarda görevli olan uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarının mesleki gelişimine katkıda bulunabilmesidir.

Hergüner vd. (2002), Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Okul Deneyimi Dersini Algılama Düzeylerini belirlemeye yönelik yaptıkları araştırma sonucunda öğrencilerin öğretmenlik mesleğinin kişisel özelliklerine uyduğu ve öğretmen olmayı istediklerini; Okul Deneyimi dersinin gelecekteki öğrenim yaşantılarını şekillendirmede yardımcı ve öğretmenlik mesleğini daha iyi tanımada önemli bir ders olarak algıladıklarını belirlemiştir.

Kiraz (2002)'ın gerçekleştirdiği çalışmada, öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sırasında derslerinin planlanması, sınıf yönetimi, öğretim modeli ve araç-gereç seçimi konularında uygulama öğretmenlerinden yeterince rehberlik alamadıkları ve uygulama öğretmenleriyle iletişim kurmakta sorun yaşadıklarını bildirmiştir. Dallmer (2004) de, öğretmen eğitiminde yer alan uygulamaların başarılı olmasının taraflar arasında öngörüldüğü gibi gerçek bir işbirliği sağlanmasına bağlı olduğuna dikkat çekmiştir. Ona göre, uygulama öğretmenleri, öğretim elemanları ve öğrenciler arasında paylaşılan deneyimler ve yapılan eleştiriler değişimi destekleyecektir (Akt: Özkılıç R., Bilgin A., ve Kartal H., 2008).

Kudu ve diğerleri (2006) 'nin yaptıkları çalışmada öğretmen adayları, genel olarak okul uygulama derslerinin yararlı olduğunu, fakülte ile okul arasında yaşanan iletişim eksikliğini ve uygulama derslerinin yetersizliğini dile getirmiş, uygulama öğretmenlerinin eğitimden geçirilmesi gerekliliğini belirtmişlerdir. Çalışmanın bir diğer sonucu ise, öğretmen adaylarının Okul Deneyimi uygulamasının öğretmenlik mesleği bakımından yararlı olduğu ve mesleki yeterlilikleri konusunda eksikliklerin de görülmesini sağladığıdır.

Yapıcı ve Yapıcı (2004), Uşak Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü 1. sınıf öğrencilerinin Okul Deneyimi I dersine ilişkin görüşlerini almak üzere yaptığı araştırmanın sonucunda, dersin, yararlı ve işlevsel bir ders olduğunu, ancak okul-fakülte işbirliğinde eksiklikler yaşandığını saptamıştır. Bununla birlikte uygulama okulundaki öğretmenlerin seçimi, öğretim elemanının çok sayıda öğretmen adayından sorumlu olması gibi birtakım sorunlar yaşanmakta olduğunu belirlemiştir.

Yapılan bu çalışmaların tümü müzik eğitimi alanı dışındaki diğer alanlara aittir. Dolayısıyla alan yazın taraması sonucunda müzik öğretmenliği adaylarının *Okul deneyimi* derslerine ilişkin gerçekleştirilen araştırmaların oldukça az olduğu anlaşılmıştır (Dündar, 2003; Göğüş, 2000; Saraç, 2004; Kalyoncu ve Sazak, 2006). Bu çalışmanın amacı, müzik öğretmeni adaylarının okullarda Okul Deneyimi sırasında elde ettikleri deneyim ve değerlendirmelerini kendi görüşleri doğrultusunda saptamaktır. Çalışmanın, müzik öğretmeni adaylarının okullarda yürütülen Okul Deneyimi derslerinden elde ettikleri farklı türdeki deneyimlerinin kendi görüş ve değerlendirmeleri doğrultusunda ayrıntılı bir biçimde yansıtılmaya çalışıldığı bir araştırma olması bakımından, ilgili alan yazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmüş ve kendisinden sonra yapılacak araştırmalara ışık tutulmaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma, fakülte-okul işbirliği programı kapsamında, müzik öğretmen adaylarının Okul Deneyimi dersi üzerine görüş ve değerlendirmelerini tespit etmek amacıyla yapılmış nitel bir çalışmadır.

Örnekleme

Bu araştırmaya, 2009–2010 eğitim-öğretim yılında, Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda okuyan 30 öğretmen adayı katılmıştır. Bu öğrenciler Okul Deneyimi dersini tamamlamak üzere şehrin merkezinde bulunan 3'ü ilköğretim, 1'i lise olmak üzere 4 farklı devlet okulunda 7 veya 8'er kişi olacak şekilde sınıf listesinden sırasıyla yerleştirilmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Güz yarıyılıının sonunda, müzik öğretmen adaylarına, Okul Deneyimi için gittikleri okullarda elde ettikleri olumlu veya olumsuz deneyimlerini değerlendirip yazmaları amacıyla bir açık uçlu soru sorulmuştur. Açık uçlu sorular bir taraftan araştırmacıya araştırmak istediği konuyla ilgili esnek bir yaklaşım olanağı sağlarken bir taraftan da incelenen konuyla ilgili önemli değişkenlerin gözden kaçmasını önler (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Öğretmen adaylarına şu açık uçlu soru yöneltilmiştir: “Fakülte-okul işbirliği kapsamında, bu dönem aldığınız Okul Deneyimi dersinde elde ettiğiniz deneyimleri, bu dersi oluşturan öğeleri göz önünde tutarak (gözlemler, sınıf içi uygulamalar, geribildirim veya dönütler, uygulama öğretmenleri, okul öğrencileri, öğretim elemanları gibi) en geniş biçimde değerlendiriniz?” Bu soruyu en ayrıntılı biçimde yanıtlamaları istenirken verdikleri yanıtların fakülte-okul işbirliği programının geliştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi açısından çok önemli olduğu ve bu durumun öğrencilerin dönem sonu değerlendirmelerine yansımayacağı vurgulanmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarından görüşlerini serbestçe yazmalarını sağlamak amacıyla öğretmen adayları kimlik bilgilerini belirtmemişlerdir.

Verilerin Çözümlemesi

Öğretmen adaylarının dönemin sonunda yukarıda ifade edilen açık uçlu soruya verdikleri yazılı açıklamalar içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Her bir aday öğretmenin yazılı açıklamaları olumlu ve olumsuz deneyimlerin tespiti amacıyla incelenmiş, araştırma sorusu kapsamında ana temalar belirlenmiş ve sürekli diğer öğrencilerle karşılaştırılarak ortak temaların oluşturulması yoluna gidilmiştir (Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu süreçte öncelikle öğrencilerin yazılı kâğıtları numaralandırılmış sonra her biri için belirlenen olumlu ve olumsuz deneyimler kodlanarak tespit edilmiş en sonunda da bunlar ortak ana temalar altında birleştirilmiştir. Belirlenen bu ortak temalar tekrarlanma sıklığı göz önünde bulundurularak tablo haline getirilmiştir. Yapılan çalışmanın güvenilirliğini arttırmak için tespit edilen kategoriler ve ortak temalar araştırmacının dışında 4 ayrı uzman tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Daha sonra bir araya gelerek verilerle saptanan ortak temalar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar giderilmiş ve bu şekilde oluşturulan kodlama ve kategoriler üzerinde tam bir mutabakat sağlanmıştır (Lincoln ve Guba, 1985; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının verdikleri cevapların tümü ortak temaların bulunması amacıyla analiz edilmiş ve elde ettikleri olumlu ve olumsuz deneyimler aşağıda Tablo 1 de özetlenmiştir. Her bir öğretmen adayı bir veya birden fazla temadan söz ederken, bunlar arasında en az % 25 i tarafından ifade edilen temalar ortak tema olarak tabloda yer almıştır. Tablo.1 de görüldüğü gibi öğretmen adayları sırasıyla: (1) Okul deneyiminin gerekliliği ve önemini kavradıklarını, (2) Okulun işleyişi, mevcut yapısı ve uygulama öğretmenini gözleyerek öğretmenlik mesleğine ilişkin teorik bilgileri uygulamaya dönüştürme fırsatı elde ettiklerini, (3) Fakülte-okul işbirliğinin yeterince sağlanmadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Araştırma sorusu çerçevesinde elde edilen bu sonuçlar müzik öğretmen adaylarının direkt alıntıları kullanılarak açıklanmıştır.

Tablo 1. Okul deneyimi süresince elde edilen olumlu ve olumsuz deneyimler

Müzik Öğretmen Adaylarının Deneyimleri	Yanıtlama sıklığı
(1) Okul deneyiminin gerekliliği ve önemini kavramak	30
(2) Okulun işleyişi, mevcut yapısı ve uygulama öğretmenini gözleyerek öğretmenlik mesleğine ilişkin teorik bilgileri uygulamaya dönüştürme fırsatı elde etmek	24
(3) Fakülte-okul işbirliğinin yeterince sağlanmadığını düşünmek	19

Okul deneyiminin gerekliliği ve önemini kavramak:

Öğretmen adaylarının tamamı öğretmenliğe bakış açılarını etkilemesi bakımından Okul Deneyimi'nin kendileri için gerekliliği ve önemini kavradıklarını ifade etmektedir. Aşağıda öğretmen adaylarının bu konudaki görüşlerinden bazılarına yer verilmiştir:

“Okul deneyimi dersini almamız gereken en önemli ders olarak gördüğümü belirtmek isterim. Son sınıftaydık ve artık uygulamadan önce geldiğimiz son noktayı ve bu noktada bizler nasıl öğretmenlik yapabiliriz bunu görmeliydik. Öğrencileri çok sevdim. Onların da beni sevmesinden çok onur duyduğumu söyleyebilirim. Kendime olan güvenim arttı ve ben müzik öğretmeni olabilirim dedim. Okul deneyimi dersi bizim hayatımızı ilgilendiren bir dersti.”

“Okul deneyimi dersini çok yararlı ve önemli buluyorum. Okullara gitmek, çok verimli, öğretici ve öğrenci deneyimdir bana göre. Bu iş yaparak, yaşayarak öğrenilir ve pekiştirilir bence.”

“Okul Deneyimi sayesinde öğretmenleri ve öğrencileri gözlemleme imkanı bulduk. Bu ders sayesinde sınıfa girdiğimde öğrencilere nasıl davranmam gerektiğini, eğitim-öğretim ve okul ortamının nasıl olduğunu ve nasıl davranılması gerektiğini öğrendim. Bence bu ders, müzik öğretmeni adayları olan bizler için vazgeçilmez bir öneme sahiptir.”

Yukarıda yer alan ifadeler gösteriyor ki müzik öğretmenini adayları, müzik öğretmenliği mesleğine yönelik bakış açılarını olumlu yönde etkilemesi ve kendilerine olan güvenlerini artırması bakımından alanda yapılan uygulamalı eğitimi gerekli bulmuşlar ve önemini kavramışlardır.

Okulun işleyişi, mevcut yapısı ve uygulama öğretmenini gözleyerek öğretmenlik mesleğine ilişkin teorik bilgileri uygulamaya dönüştürme fırsatı elde etmek:

Müzik öğretmeni adaylarının % 80'i (24 kişi) elde ettikleri deneyimleri öğretmenlik mesleğine ilişkin teorik bilgileri uygulamaya dönüştürme fırsatı bulmakla ilişkilendirmiştir. Bununla ilgili öğretmen adaylarının ortak görüşlerini yansıtan bir kaç örnek aşağıda sunulmuştur:

“Deneyim kazanmaya gittiğim okulda uygulama öğretmenimin öğrencileriyle olan iletişimini, öğrencilerin derse olan ilgilerini, dersin işleniş tarzını ve sınıf içi etkinlikleri uygulamada görme fırsatı buldum. Çalgımı tanıttım ve öğrencilere bir şeyler kattığımı hissedince çok mutlu oldum. Her öğretmen adayının bence bu durumu yaşaması gerekir.”

“Gittiğim okulda müzik dersinin yapıldığı müzik odasının olması beni gerçekten şaşırttı. Diğer ilköğretim okullarına baktığımızda genellikle müzik dersi hep normal sınıflarda işlenmekteydi. Müzik odasında org, flüt, zil gibi birçok müzik aleti de bulunmaktaydı. Okulun müzik öğretmeni öğrencilerine karşı sıcakkanlıydı. Yeri geldiğinde sert de olabiliyordu. Ama sert davranmasının nedeni disiplini sağlamaktı. Müzik öğretmenimiz, diğer öğretmenler ve Müdür bey bize karşı çok sevecen yaklaştılar. Müzik yarışmaları, Orff yaklaşımının da kullanıldığı birçok güzel etkinlik vardı. Bunları canlı görmek öğrencilerin tepkilerini izlemek gerçekten çok şey kattı.”

“Bu ders benim için müzik öğretmenliği mesleğinin hangi ortamlarda ve ne şekilde gerçekleştiğini göstermesi açısından farklı bir deneyim oldu. Yalnız mesleğim açısından bir nebze hayal kırıklığına uğradım. Çünkü derslerine katıldığım sınıflardaki öğrencilerin bu dersi pek ciddiye almadıklarını düşünüyorum. Ayrıca sınıf içi disiplin sağlamadığı için yararlı bir müzik dersi işlendiğini söylemem. Gittiğim okul müzik sınıfı ve aletler bakımından geniş imkânlara sahipti. Öğrenciler bilgisayardan müzikle ilgili film izleme, müzik dinleme gibi çeşitli etkinlikler yapıldığında derse daha ilgili ve daha disiplinli oldular. Fakat farklı uygulamalar yapıldığında (gösteri yapma, şarkı söyleme, canlandırma v.b.) ya ilgisiz oldular ya da zamanı değerlendiremediler ve aksaklıklar oldu. Bütün bu uygulamaları görebilmek, fikir sahibi olabilmek ve kendimizdeki eksiklikleri düzeltmek açısından bu dersin yararlı olduğunu düşünüyorum.”

“Okul düzenini, öğretmenleri, sınıf ortamını, öğrencileri ve dersleri gözledikten sonra uygulama öğretmenimiz sınıfta İstiklal Marşı'nı yönetmemizi istedi. Ben çok heyecanlandım. Her öğretmenin farklı bir eğitimi olduğu için öğretmenimiz önce kendi yöntemini göstererek bizi biraz rahatlatı ve farklılıklara rağmen İstiklal Marşı'nı yönettik. Bu deneyimler bana çok şey kazandırdı.”

“Benim gittiğim okul bir ilköğretim okuluydu. Uygulama öğretmenimiz çok tatlı bir bayandı. Çok sevecendi. Bize gösterdiği hoşgörü ve güler yüz ilk günden itibaren bize cesaret verdi. İstiklal marşını yönettim ve uygulama öğretmenimden geribildirimlerini dindim. Genel olarak gözlemlediğim çocukların müzik dersine olan ilgi ve tutumlarıydı. Gerçekten çocukların yetenekleri çok iyiydi. Birçoğunun da müziğe olan yatkınlığı iyi seviyedeydi. 3 yıldır kazandığımız birikimin üstüne bir de uygulamalı olarak işin içinde bulunmayı büyük bir fırsat olarak görüyorum.”

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılıyor ki, müzik öğretmeni adayları deneyimlerini “okul ve paydaşlarını keşfetmek”, “sınıf ortamı, uygulama öğretmeni ve öğrencileri gözlemleyerek teorik bilgileri uygulamaya dönüştürmek” şeklinde nitelendirmişlerdir. Bu görüşlerden yola çıkacak olursak “Okul Deneyimi” dersinin, okulun işleyişini anlama, öğretmen ve öğrencileri etkili bir biçimde gözleme, eğitim-öğretim etkinliklerinden beklenen düzeyde yararlanma konusunda amacına ulaştığı söylenebilir.

Fakülte-okul işbirliğinin yeterince sağlanamadığını düşünmek:

Müzik öğretmen adaylarının % 63,33’ü (19 kişi) fakülte-okul işbirliğini yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konudaki görüşlerden bazıları şunlardır:

“Uygulama okulunun iyi bir deneyim kazanmada kesinlikle öncelikli bir etken olduğunu düşünüyorum. Uygulama okullarının ve öğretmenlerin seçimi titizlikle yapılmalı. Okullardaki müzik öğretmenleri bu işin bilincinde olmalı ve bizlerin faydalanması için tüm olanakları kullanmalı diye düşünüyorum. Bunun için okul seçimleri yapılırken fakülte ile okullar arasında iyi bir iletişim olması gerektiğine inanıyorum. Açıkçası bu dönem ben uygulama öğretmenimden yeterli ilgiyi ve desteği gördüğümü söyleyemem.”

“Bence uygulama okullarındaki müzik öğretmenleri ve fakültedeki öğretim elemanları bu ders konusunda bilgilendirilmeli, sık sık toplantılar yoluyla iki kurumun bir araya gelmesi sağlanmalı. Dersin gereği ve önemini açıklayan toplantılar hem öğretim elemanlarına, hem müzik öğretmenlerine, hem de öğrencilere açıklanmalı. Bunun için herkesin bir araya gelebileceği toplantılar yapılmalı.”

“Gittiğimiz okullardaki uygulama öğretmenlerinin bu ders ile ilgili yeterince bilgilendirilmesi ve olabildiğince amaca hizmet etmelerinin sağlanması gerekir. Gönderildiğim okul ile fakültemiz arasında bir işbirliği olduğu hissine pek kapılmadım fakat bu durum kötü bir durum gibi görünse de öğrencinin kendini baskı altında hissetmemesi ve huzurlu bir ortamda kendini daha iyi ifade edebilmesi için uygun da olmaktadır.”

“Okul deneyimi için gittiğim okulun müzik öğretmeni bana göre bu işe yeterli önem ve hassasiyeti göstermiyordu. Bu işin daha sonra yaşanan tecrübelerle öğrenileceğini sürekli vurguluyordu. Ancak burada edinmemiz gereken tecrübeler üzerinde durmuyordu. Bana göre uygulama için seçilen okullar ve müzik öğretmenlerin bu işe duyarlı ve gereğini yapan öğretmenler olması gerekir. Bu yüzden ben bu dersten yeterli şekilde yararlanamadığımı düşünüyorum. Müzik öğretmenin katkısıyla daha verimli, dolu dolu geçmesini dilerdim.”

Yukarıda ifade edilen görüşler, fakülte ile uygulama okulları arasındaki iletişim ve etkileşimin yeterince sağlanmadığını, bölüm yönetimi tarafından uygulama okullarının belirlenmesinde gerekli hassasiyetin yeterince gösterilmediğini ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, fakülte-okul işbirliği programı çerçevesinde, müzik öğretmeni adaylarının okullarda Okul Deneyimi sırasında elde ettikleri deneyim ve değerlendirmeler ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçları, müzik dışındaki diğer öğretmenlik alanlarında yapılan çalışmalarda vurgulandığı gibi fakülte-okul işbirliğinin önemini müzik öğretmenliği eğitimi alanı içinde ön plana çıkarmıştır. Araştırma, öğretmen adaylarının tamamının, müzik eğitimi anabilim dalları lisans programında son sınıfın ilk yarıyılında yer alan “Okul Deneyimi” dersinin kendileri için gerekliliği ve önemini kavradıkları sonucunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, Güven’in (2004), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının okul uygulamalarına ilişkin algılarını belirlemeyi amaçladığı çalışmasında ortaya koyduğu, adayların tümünün okul uygulamalarını çok yararlı ve mesleki gelişme için gerekli buldukları sonucuyla örtüşmektedir. Dilmaç ve Dilmaç (2008)’ın uygulama öğrencilerinin, uygulama sürecini, mesleki bilgi edinme ve beceri kazanmada etkili ve yararlı bir süreç olarak gördüğü araştırma sonucuyla da paralellik göstermektedir. Bununla birlikte Özmen (2008)’in de yaşanan bütün olumsuzluklara rağmen, ilköğretim ve ortaöğretim bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının okul deneyimi derslerinin mesleki gelişimleri ve deneyim kazanmaları açısından faydalı olduğunu düşündüklerini ortaya koyduğu çalışma sonucuyla benzerlik taşıdığı anlaşılmaktadır.

Bu araştırma ayrıca, öğrencilerin % 80’inin okulun işleyişi, mevcut yapısı ve uygulama öğretmenini gözleyerek öğretmenlik mesleğine ilişkin teorik bilgileri uygulamaya dönüştürme fırsatı elde ettiklerini ortaya koymuştur. Bilindiği gibi, uygulama etkinliklerinin nitelik kazanmasında öğretmen adayları ile uygulama öğretmenleri arasındaki ilişki düzeyi çok önemli bir etkiye sahiptir (Martin, 1994). Uygulama öğretmeni ile öğretmen adayı arasında kurulan ilişkiler, tüm öğretmenlik uygulamaları çalışmaları boyunca geniş bir perspektifte, bilişsel, duyuşsal ve kişiler arası faktörler ile programın tamamlanmasında katkı sağlamaktadır (Hawke, 1997 Akt: Cansaran, İdil ve Kalkan, 2006).

Dündar (2003), uygulama okulunun, uygun öğrenme ortamının sağlanması açısından; uygulama öğretmenin ise öğretmen adayının meslek yaşamında önemli izler bırakması açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmanın ortaya koyduğu, müzik öğretmeni adaylarının tamamına yakınının okulun işleyişi, mevcut yapısı ve uygulama öğretmenin gözleyerek öğretmenlik mesleğine ilişkin teorik bilgileri uygulamaya dönüştürme fırsatı elde ettiklerine ilişkin sonuç, Martin (2004), Hawke (1997) ve Dündar (2003)’ın ortaya koyduğu sonuçlarla tutarlılık göstermektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarından biri de fakülte-okul işbirliğinin yeterince sağlanmadığıdır. Müzik öğretmeni adayları, gittikleri okullarda nitelikli uygulama öğretmenleri ile buluşmanın gerekliliği ve önemini vurgulamışlardır. Fakülte ile uygulama okulları arasındaki iletişim ve etkileşimin istenen düzeyde olmaması durumu

diğer alan öğretmenlikleri için benzer konularda yapılan araştırmaların bir kısmında da ortaya konmuştur. Demircioğlu (2003) ve Alim (2007)'in çalışmaları da bu durumu desteklemektedir. Buna benzer sonuçların vurgulandığı Özbek ve Aytekin (2003)'in gerçekteştirdiği diğer bir araştırmada, öğretmen adaylarının uygulama okulu öğretmenleri ile kurdukları iletişimin daha etkili olmasını ve daha çok yardım almak istedikleri, dersleri birlikte yürütmek gibi beklentilerinin olduğu belirtilmiştir. şeker ve Kömür (2003)'ün çalışmasında günümüzdeki öğretmenlik uygulamalarında hala okullarla fakülteler arasında yeterli koordinasyonun sağlanamadığı vurgulanmıştır. Benzer durum Yapıcı ve Yapıcı (2004) ve Kudu ve diğerlerinin (2006) araştırma sonuçlarında da ortaya konmuştur.

Aday öğretmenlerinin uygulama okullarında yaptıkları çalışmaların başarıya ulaşmasında uygulama öğretmenlerinin bilimsel ve duygusal açıdan öğretmen adaylarına yardımcı olabilecek nitelikte olmaları gerekmektedir (Kiraz, 2001). Mevcut araştırmada müzik öğretmeni adaylarının, uygulama öğretmenlerinden yeterli ilgi, destek ve gerekli hassasiyeti göremedikleri biçimindeki ifadeleri, Topkaya ve Yalın (2005) ve Kiraz (2001)'in çalışmalarında ortaya koyduğu sonuçlarla örtüşmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına dayanılarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

Fakülte-okul işbirliği çerçevesinde planlanıp yürütölen uygulama okullarındaki faaliyetlerin, amacına ulaşması, nitelikli müzik öğretmenleri yetiştirme çabalarının sonuç vermesi, elde edilen ürünün verimli ve sağlıklı olması bakımından öncelikle fakülte koordinatörlerinin, daha sonra uygulama öğretim elemanları ve nihayetinde uygulama öğretmenlerinin eğitbilimsel açıdan yeterli ve alanında uzman kişilerden seçilmesine özen gösterilmelidir. Fakültede uygulama öğretim elemanı olarak görevlendirilenler, öncelikle lisansını müzik öğretmenliği alanında yapmış olan kişiler arasından seçilmelidir. Öğretmen adaylarına rehberlik edecek uygulama öğretmenleri, deneyimli, donanımlı ve istekli öğretmenler arasından titizlikle seçilmelidir. Fakülte-okul işbirliği sürecinin sağlıklı bir biçimde yürütölmesi bakımından ilgili kişilerin bir araya gelip bilgi ve deneyimlerini paylaşabilecekleri seminer, panel, çalıştay vb. etkinliklerin düzenlenmesine olanak sağlanmalıdır. Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Okul Deneyimi dersinin daha sağlıklı yürütölmesi ve daha işlevsel bir yapıya kavuşturulmasına katkıda bulunabilecek araştırmaların sayısı artırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alakuş, A. O., Oral, B. ve Mercin, L. (2005). Güzel sanatlar eğitimi bölümü öğretmen adaylarının okul deneyimi II uygulamasına ilişkin algıları, *Milli Eğitim Dergisi*, 168, 143-155.
- Alim, M. (2007). Öğretmen adaylarının okul uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(38), 205-223.
- Alkan, C. (1991). *Özel öğretim ilke ve yöntemleri: Özel öğretim teknolojileri*. A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Bakıoğlu, A., Gürdal, A., Berkem, M., L. (2000). Okul Deneyimi I uygulaması konusunda fakülte ve bakanlık *öğretim* elemanlarının görüşleri ve mesleğe bakışları. *IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı* (112-125).
- Ballantyne, J. (2003). *Effectiveness of preservice music teacher education programs: Perceptions of early-career music teachers*. Queensland University of Technology, PhD Thesis, unpublished.
- Becit, G., Kurt, A., ve Kabakçı, I. (2009). Bilgisayar öğretmen adaylarının okul uygulama derslerinin yararlarına ilişkin görüşleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 1, 169-184.
- Beck, C., ve Kosnik, C. (2002). Components of a good practicum placement: student teacher perceptions. *Teacher Education Quarterly*, 29(2), 81-98.
- Boz, N., ve Boz, Y. (2006). Do prospective teachers get enough experience in school placements? *Journal of Education for Teaching*, 32(4), 353-368.
- Brandon, D. P. (2000). Self-efficacy: gender differences of prospective primary teachers in Bostwana. *Research in Education*, 64 (36).
- Brooks, V. (2006). A 'quiet revolution'? The impact of Training Schools on initial teacher training partnerships. *Journal of Education for Teaching*, 32(4), 379-393.
- Burton, D. (1998). The changing role of the university tutor within school-based initial teacher education: Issues of role contingency and complementarity within a secondary partnership scheme. *Journal of Education for Teaching*, 24(2), 129-146.
- Cansaran, A., İdil, Ö., ve Kalkan M. (2006). Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dallarındaki "Okul Deneyimi" uygulamalarının değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 83-99.
- Carter, D.S.G., Carre, C.G., ve Bennet, S.N. (1993). Student teachers' changing perceptions of their subject matter competence during an initial teacher training programme. *Educational Research*, 35(1), 89-95.

- Clift, R.T. ve Warner, A.R. (1986). University contributions to the education of teachers. *Journal of Teacher Education*. March-April: 32-35.
- Çetin, Ö.F., ve Bulut, H. (2002). Okul Deneyimi I, II ve Okul Deneyimi derslerinin uygulama öğretmenleri ve öğretmen adayları tarafından değerlendirmesinin incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 69-75.
- Dallmer, D. (2004). Collaborative relationships in teacher education: A personal narrative of conflicting roles. *Curriculum Inquiry*. 34(1), 29-45.
- Darling-Hammond, L. (2000a). How teacher education matters. *Journal of Teacher Education*, 51(3), 166-173.
- Demircioğlu, İ.H. (2003). Tarih uygulama öğrencilerinin uygulama öğretmenleri ve uygulama okulları hakkındaki görüşleri: KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Örneği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 185-192.
- Dilmaç, O., ve Dilmaç, S. (2008). Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında Öğretmenlik Uygulaması dersinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1).
- Dündar, M. (2003). Müzik öğretmeni yetiştirmede alanda eğitim. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 59-67.
- Eraslan, A. (2009). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının “Öğretmenlik Uygulaması” üzerine görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3 (1), 207-221.
- Giebelhaus, C. R. ve Bowman, C. L. T. (2002). Teaching mentors: Is it worth the effort? *The Journal of Educational Research*, 95 (4), 246-254.
- Gökçe, E. ve Demirhan, C. (2005). Öğretmen adaylarının ve ilköğretim okullarında görev yapan uygulama öğretmenlerinin Okul Deneyimi etkinliklerine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 38(1): 43-71.
- Göğüş, G. (2000): U.Ü.E.F. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nde Uygulanan Okul Deneyimi Çalışmaları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13 (1), 159-168.
- Gözütok, D. (1991). Ortaöğretim öğretmenlerinin öğretmenlik formasyonu açısından eğitim ihtiyaçlarının saptanması. *Eğitimde Nitelik Geliştirme- Eğitimde Arayışlar I. Sempozyumu*, İstanbul: Kültür Koleji.
- Güven, İ. (2004). A qualitative study of perceptions of prospective social studies teachers towards school practices. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4 (2), 291-300.

- Halbach, A. (2000). Trainee change through teacher training: A case study in training English language teachers in Spain. *Journal of Education for Teaching*, 26 (2), 139.
- Hawke, K. (1997). Roles, responsibilities and relationships in mentoring: A literature review and agenda for research. *Journal of Teacher Education*. 48(5), 325-335.
- Hergüner, G. , Arslan, S. ve Dündar, H. (2002). Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin okul deneyimi dersini algılama düzeyleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11.
- Iredale, R. (1996). The significance of teacher education for international education development. In C. Brock (Ed.), *Global perspectives on teacher education* (pp. 9-18). Oxfordshire: Triangle Boks.
- Kalyoncu, N. ve Sazak, N. (2006). Müzik öğretmenliği eğitiminde okul deneyimi: Bir uygulama örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, 1-12.
- Karataş, M. (2000). *Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılması çerçevesinde Okul Deneyimi I dersinin değerlendirilmesi*. II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi 10-12 Mayıs. Çanakkale.
- Kern, S.M. (2004). Investigation of a Student Teacher Placement Model that Fosters In-service Education in the USA. *Journal of In-service Education*, 30(1), 29-56.
- Kiraz, E. (2002). Öğretmen adaylarının hizmet öncesi mesleki gelişiminde uygulama öğretmenlerinin işlevi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(1), 183-196.
- Kiraz, E. (2001). Aday öğretmen-rehber öğretmen etkileşimi: Mesleki gelişimde diğer boyut. *Eğitim Araştırmaları*. 5, 85-92.
- Koç, S., Ergezen, S., Ayas, A., Baki, A. ve diğerleri (1998). *Fakülte-Okul İşbirliği*. Ankara: YÖK Yayınları.
- Korkmaz, İ. ve Akbaşlı, S. (2001). Okul Deneyimi I çalışmalarının öğrenciler tarafından değerlendirilmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5, 1-3.
- Köroğlu, H., Başer, N., ve Güneş, Y. (2000). Okullarda uygulama çalışmalarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 85-95.
- Kudu, M., R. **Özbek** ve R. Bindak. (2006). Okul Deneyimi I uygulamasına ilişkin öğrenci algıları: Dicle Üniversitesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15).
- Levine, M. (2002). Why invest in professional development schools? *Educational Leadership*, 59(6), 65-68.

- Lincoln, Y. S., ve Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newburry Park, CA: Sage.
- Martin, S. (1994). The mentoring process in preservice teacher education. *School Organization*, 14, 269-277.
- Miles, M., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Oğuz, A. (2004). Okul Deneyimi I dersinin öğretmen adayları üzerindeki etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 141-162.
- Özbek, Z.T. ve Aytekin, F. (2003). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine bakış açıları ve Okul Deneyimi dersinden memnuniyet durumları üzerine bir araştırma. *Çağdaş Eğitim*, 295, 31-39.
- Özkılıç R., Bilgin A., ve Kartal H. (2008). Okul Deneyimi dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elementary Education Online*, 7(3), 726-737.
- Özmen H. (2008). Okul Deneyimi-I ve Okul Deneyimi-II derslerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 25-37.
- Sağlam, A.Ç., ve Sağlam, M. (2004). Öğretmenlik Uygulaması ve Okul Deneyimi derslerinin yürütülmesinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 305, 18-25. Ankara.
- Saraç, G. (2004). Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Okul Deneyimi I Dersine Yönelik İlgileri ve Beklentileri. *1924-2004 Müzik Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildiri Kitabı*. 533-542, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Sarıtaş, M. (2007). Okul Deneyimi I uygulamasının aday öğretmenlere sağladığı yararlar konusundaki görüşlerin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 121-143. Bursa.
- Şeker, H. ve Kömür, Ş. (2003). *Teaching Practices and Changes in Educational Sciences and Branch Courses of International Conference on Higher Education Innovation*, Kiev.
- Şişman, M. ve Acat, B. (2003). Okul Deneyimi çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 235-250.
- Tok, Ş. (2010). The problems of teacher candidate's about teaching skills during teaching practice. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2, 4142-4146.

- Topkaya, E.Z., ve Yalın M. (2005). Uygulama öğretmenliğine ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi. Eğitimde kuram ve uygulama. Çanakkale Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1-2), 14-24.
- Temmerman, N. (1997). An investigation of undergraduate music education curriculum content in primary teacher education programmes in Australia. *International Journal of Music Education*, 30, 26-34.
- Uçan, A. (2005). Türkiye’de müzik öğretmenliği eğitiminde yeniden yapılandırmanın ve yeniden yapılandırma programlarının değerlendirilmesi. *Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. 22-24 Eylül. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi. Ankara.
- Verrastro, R., ve Leglar, M. (1992). *Music teacher education*. New York: Schirmer Books.
- Williams, H. S. ve Alawiye, O. (2001). Assessment: lessons learned from a year long undergraduate teacher education pilot program. *Journal of Instructional Psychology*, 28 (4), 229.
- Yapıcı, Ş., ve Yapıcı, M. (2004). Öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I dersine ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 3(2).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2006). Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 165-185.